

Safâî, Süreyya Bey ve Müstakimzâde'ye dayanarak Ahmed diye kaydettiler. Kaynaklar âlim bir zâtın oğlu olduğunu belirtirler. Tahsilini bitirerek, Mevlevîliğe meyleden Meyyâl, Galata Mevlevîhanesi'nde Mesnevî şârihi Rüşühi Dede (öl. 1631)'nin ve Âdem Dede (öl. 1652)'nin hizmetinde bulundu. İstanbul'da vefat etti ve Galata Mevlevîhânesi bahçesine gömüldü. Farsça şiirlerinde Şehlâ, Türkçe şiirlerinde Meyyâl mahlasını kullandı. Mezâkî (öl. 1676/7), Cevrî (öl. 1650) ve Vecdî (öl. 1669) ile aynı devirde yaşadı ve onlarla arkadaş oldu. Sabuhî Dede (öl. 1647)'nin bir gazeline nazîresi, Vecdî'nin bir gazeline müstezadı vardır. *Esrar Dede Tezkiresi*'nde bulunan Farsça ârifâne gazelinden Meyyâl'in, bu dile vâkıf olduğu ve akıcı şiirler yazabildiği anlaşılır. Tezkirelerdeki Türkçe beyitlerinde de, aruza ve dile hakim olduğu görülür.

Kay.: *MN* s. 414; *NÂFE* (SK Esad Ef. 2549), v. 252ab; *NAZZE*, 1985, s. 502-503; *SE* s. 113-115; *SO* 2/331; 4/528; *TDEA* 6/324; *TGDEİS* s. 290; *TN* 2/990 (4100), 991 (4101); *TŞM*, 267-268; *VF* 1/793; *ZZE* s. 28; Mustafa İsen, "Ankaralı Divân Şâirleri", *Ötelelerden Bir Ses*, Ank. 1997, s. 110-111. ➤N. AÇIK

MEZAHİR Hüseyinzade, Eli oğlu (18.2.1947-):

Azerbaycan şairi. Şemkir'de doğdu. Fuzûlî adlı ortaokulu bitirdi (1965). Bir yıl işçilik yaptıktan sonra Gence'de H. Zerdabi adlı Azerbaycan Pedagoji Enstitüsü Tarih Bölümünün akşam derslerine devam etti (1966-1972). Şemkir ortaokullarında tarih öğretmenliği (1967-1977), ve idarecilik yaptı (1977-1980). Şemkir Halk eğitimi şubesinde üç yıl çalıştıktan sonra yine tarih öğretmenliği yaptı. İlk şiiri 1966'da *Ulduz* dergisinde basıldı. Sonrakiler *Edebiyyat ve İncesenet*, *Azerbaycan Gençleri* ve *Bakı* gazetelerinde yayımlandı. 1987'de Yazıcılar Birliği üyesi oldu. **Eserleri:** *Bu Sevda İle* (Bakû 1978), *Dünyamız Ağ Göyercin* (Bakû 1984), *Uğuruma Anam Çıhır* (1986).

Kay.: *AY* s. 287-288. ➤M. CUNBUR

MEZÂKÎ (?-1659/60): Divan şairi. Rumeli'de doğdu. Asıl adı İbrahim Mezâkî Efendidir. Medrese öğrenimi gördü, müderris ve kadı

oldu. Şiirlerine örnekler tezkirelerdedir.

Kay.: *NÂFE* (SK Esad Ef. 2549), v. 252ab; *SO* 1/104; *TDEA* 4/324; *TGDEİS* s. 290; *TN* 2/946 (3936), *VF* 1/786; *ZZE* (ÜK TY 2041), s. 24. ➤M. CUNBUR

MEZÂKÎ (?-1676/7): Mevlevî divan şairi. Bosna'daki Çayniçe Kasabasında doğdu. Safâî Hersek'te, Yümnî İstanbul'da doğduğunu yazdılar. Asıl adı Derviş Süleyman'dır. Kaynaklarda Mezâkî Süleyman Dede Bosnevî, Bosnevî Süleyman Efendi, Süleyman Dede diye de geçmektedir. Öğrenimine kendi memleketinde başladı. İstanbul'da Enderun'a devam edip çeşitli ilimler ve edebiyat öğrendi. Uzun süre de kimya öğrenmeye çalıştı. Sipahi olarak saraydan çıkınca Eyüp Paşa, Hamza Paşa gibi birkaç paşanın yanında kâtip olarak çalıştı. Hadım Abdurrahman Paşaya divan efendisi oldu. Köprülü Mehmed Paşanın hizmetine girerek Maliye tezkireciliğine atandı. Daha sonra Köprülü Fazıl Ahmed Paşaya bağlandı ve onun şairi olarak tanındı. Paşayla birlikte Avusturya ve Girid'e giderek birçok savaşa katıldı. Kandiye Savaşı'na dair pek çok tarihler düşürdü. Mesleğinde yükselerek Büyük Tezkireci unvanını aldı. Arzî Dede ve Münecimbaşı Ahmed Dedeyle sohbet edip karşılıklı şiir söyletiler. Derviş Meyyal, Fehîm-i Kadim, Güffî ve Vecdî'nin arkadaşlarıydı. Bâkî'yi üstad sayan şair, Urfi, Nefi, Nâbî ve Neşâtî Dedenin etkisinde kaldı ve şiirlerine nazireler yazdı. Hemşehrisi Sükkerî'yi etkiledi. İstanbul'da vefat etti. Ölüm tarihini Safâî 1088/1677, Tahir Bey 1086/1675 olarak yazdılar. *Halbuki Fennî Çekildi bezm-i dünyâdan Mezâkî, Rüşdî Bezm-gâh ola Mezâkî'ye cinân* (1087), *Sâbit Ecel câm-ı meyîn içdi Mezâkî* (1087) mısraları ile ölümüne tarih düşürdüler. Galata Mevlevîhânesi haziresine gömüldü. **Eseri:** *Divan*, 1087/1676'da tertip ettiği divanın yazmaları SK Fatih nu. 3873, ÜK TY 873, 2905, TSMK Revan nu.786, Hazine nu. 892'de kayıtlıdır. Divan'da 29 kaside, 441 gazel, 9 tarih, 1 kıt'a, 1 rubaî, 1 müseddes, 12 müfred bulunmaktadır Gazi Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesinde Ahmet Mermer şair ve eseri üzerinde doktora tezi hazırladı ve tezi AKM tarafından Mezâkî

MEZAKÎ

Yrd.Doç.Dr. Ahmet MERMER*

Bu makalemizin gayesi, üzerinde doktora tezi hazırlamış olduğumuz Mezâkî'yi¹ ilim ve edebiyat dünyasına tanıtmaktır. Bu açıdan önce hayatı, sonra da sanatı ile divan edebiyatındaki yerini belirtmeye çalışacağız.

H a y a t ı

Nef'i, Şeyhülislâm Yahya, Nâilî-i Kadım ve Nâbî gibi büyük şahsiyetlerden sonra, XVII. yüzyılın önde gelen şâirlerinden biri de, şüphesiz Mezâkî'dir. Mezâkî'nin asıl adı Süleyman'dır. Ailesi hakkında bilgimiz olmadığı gibi, babasının adı bile bilinmemektedir. Kaynaklarda sadece Mısır valisi Eyüp Paşa'nın akrabası olduğu belirtilmektedir².

Süleyman Efendi Bosna'nın Çaynice kasabasında doğmuştur. O, ilk tahsilini Çaynice'de bitirmiş, sonra, kanaatimize göre akrabası Eyüp Paşa'nın aracılığıyla İstanbul'a gelmiş, Enderun'a girmiştir. Sarayda çeşitli ilimler ve edebiyat öğrenimi görmüş ve öğrenim sonrası sipâhi olmuştur³.

Sipâhilikle hayata atılan Süleyman, bir çok paşanın yanında kâtip olarak çalışmıştır. Mısır valisi Hamza ve Eyüp Paşalar gibi. Eyüp Paşa'dan söz etmişken edebiyat tarihi açısından önemine inandığımız şâir Fehim-i Kadım ile Mezâkî arasında geçen bir olayı dile getirelim: Evliya Çelebi⁴ ve bir mecmua⁵ daki bilgide Mezâkî, önce Fehim'i Kahire valisi Eyüp Paşa'nın mâhiyetine aldirttığı, üç sene sonra da, yine Mezâkî'nin dedikodularıyla onu Kahire'den ayrılmak zorunda bıraktığı söylenir. Fehim'in bir kasidesinde bu olayla ilgisi olduğunu sandığımız şu beyitler yer alır:

* G. Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Ahmet Mermer, *Mezâkî-Hayatı, Edebî kişiliği ve divanının Tenkidli metni (Doktora tezi)*, S.Ü. Sos. Bil. Enst., Konya, 1988.

² *Yümnî, Tezkire, İst., Univ. Ktp. TY. 3948, bk. 10; Evliya Çelebi, Seyahatnâme, Süleymaniye (Pertev paşa) Ktp. 459-462, c. III, bk. 173; Müstakimzâde, Mecelletü'n-nisâb, Süleymaniye (Hâlet Ef.) Ktp. 628, bk. 389; Esrâr Dede, Tezkire-i şu'arâ-yı Mevleviyye, İst. Univ., TY. 89, bk. 277.*

³ *Safâyi, Tezkire, İst., Univ., Ktp. TY. 3215, bk. 279; Safvet, Nuhbetü'l-âsar min fevâidi'l-eş'âr, İst., Univ., TY. 92, bk. 53; İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-âsar li-zeyli zübdetü'l-eş'âr, Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Ank., 1985, s. 486; Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî, İst., 1311, c. III, s. 68; Dr. Hazım Sabanovic, Knjizevnost müslimana bih na orijenalnim jecicima, Sujetlost izdavacko preduzece, Sarajevo, 1973, s. 343; Prof.Dr. Hüseyin Ayan (Müşterek), Büyük Türk Klasikleri, İst., 1987, c. V, s. 232.*

⁴ *Evliya Çelebi, a. g. e., c. III, s. 17*

⁵ *Mecmua, İst., Univ., Ktp., TY. 3562, bk. 132*

13 EYLÜL 1996

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ

Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun,

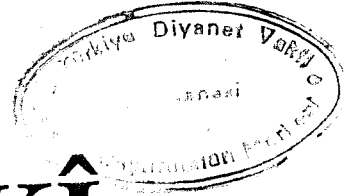
1990, sayı: 5, sayfa: 195-204.

Bosnalı Mezâkî Süleyman Efendi.

(OIA, XI, 295)

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ YAYINI - SAYI: 87
DİVÂNLAR DİZİSİ - SAYI: 3

MEZÂKÎ

Hayatı, Edebî Kişiliği
ve

Divanı'nın Tenkidli Metni

0 EKİM 1995

Yrd.Doç.Dr. Ahmet MERMER

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	33195
Tasnif No:	T811.217 MEZ.M

ANKARA - 1991

XVII. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN MEZÂKÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ
VE DİVANİ'NİN TENKİDLİ METNİ

Ahmet MERMER

Danışman : Prof.Dr.Hüseyin AYAN
1988, Sayfa:

Bu çalışma XVII.yüzyıl şâirlerinden Mezâkî'nin hayatı, edebî kişiliği ve divanı'nın tenkidli metnidir.

Mezâkî, divanı'nın tenkidli metnini ortaya koymaya gaye edinen bu araştırma ve incelememiz iki bölümden meydana gelmektedir:

Birinci bölümde, kaynaklardaki ve divanın incelenmesi sonucunda ortaya konulabilen bilgiler ışığında, şâirin hayatı aydınlığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Mezâkî'nin edebî kişiliği tezkirelerdeki bilgiler ve şâirin, kendi sanatı, karakteriyle ilgili beyitlere dayanarak tanıtılmaya gayret edilmiştir. Şâirin edebî kişiliğini ve divanı incelenirken, etkilendikleri, çağdaşları arasındaki yeri ve etkilendikleri konularına fazlaca yer verilerek edebiyat dünyamıza bazı bilgiler aktarılmıştır. Etkilendiği Bâkî, Nef'î; çağdaşları olan Cevrî, Neşâtî, Şeyhülislam Yahya, Fehîm-i Kadîm, Nâ'ili-i Kadîm, Vecdî, Güftî ve Sükkerî gibi şâirlerin divanları taranmış ve Mezâkî ile karşılaştırılmıştır. Kendisinden sonra gelen ve Mezâkî'nin etkilendiğini sandığımız Nedîm ile mukayese edilmiş, Şeyh Galip ve Namık Kemal gibilerle benzer yönler belirtilmiştir. Şekil, Muhteva (din ve tasavvuf, toplum ve kültür, insan, tabiat ve eşya), dil, üslup açılarından incelenmiş; edebî sanatlar, mazmunlar, hayal dünyası ortaya konulmaya çalışılmış ve mukayeseli çalışmaya da malzeme hazırlanmıştır.

İkinci bölümde de divanın bulabildiğimiz beş nüshası tanıtılmış ve bu nüshaların hepsi kullanılarak, Türk harfleriyle transkripsiyonlu olarak okuyucuya sunulmuştur.

Bu çalışmamızda Mezâkî ile Fehîm'in arasında geçen bir hadiseye yer verilmektedir. Bazı tezkirelerde ve antolojilerde şâirin "sonra" redifli meşhur gazeli ile ilgili bilginin yanlışlığı düzeltilmiştir. Mevlevî şâir olup olmadığı konusuna da açıklık getirilmeye gayret edilmiştir. Divanın nüshalarında bulunmayan iki gazeli, bir mektubu ve iki gazeline yazılmış üç tahmis de metne dahil edilmiştir. Mahalleleşme akımına zemin hazırlayanlardan biri olduğuna da dikkat çekilmiştir.

Böylece Mezâkî'nin hem kendisi, hem de divanı unutulmuşluktan kurtarılarak, edebiyat dünyamıza kazandırılmaya çalışılmıştır.

SUMMARY

This study is the life, career and personality of Mezâkî, one of 17th century poets and his divan's critical edition.

This research which aims to find out Mezâkî's Divan's correct edition consists of two parts.

In the first part we tried to enlighten his life under the lights of the information obtained from the sources and the examination of his divan. We tried to introduce Mezâkî's art depending on his tezkere's his "beyits" about his character and art, while examining his art and his divan we emphasized the poems he was influenced by, and the ones he influenced and his statues among his contemporaries hop to convey some information about them to our world of literature. The divans of the poets who he was influenced by, like Bâkî, Nef'î, his contemporaries Cevrî, Neşâtî, Şehülislam Yahya, Fehîm-i Kadîm, Nâ'ili-i Kadîm, Vecdî, Güftî ve Sükkerî, were surveyed and compared with Mezâkî's. He was compared with Nedîm who came after him and washought to influence him and similarities between Mezâkî and Şeyh Gâlib and Namık Kemal were indicated. Divan was examined in form, content (religion and tasavvuf, society and culture, men, nature and things), language and style, and literary derices, witty sayings, his realm of fancy were tried to be revealed and thus documents were suggested for comparison and contrast.

In he second part the five copies which were available were introduced and presented to the reader transcribed in Turkish letters after examining all of these five copies. In this study an incident between Mezâkî and Fehîm was also given. In some tezkere's and antologies some misinformation about his "gazel" with the repeated word "sonra" at the end of every couplet was corrected. We tried to make it clear whether he was a Mevlevi poet or not. His two "gazel", one letter and three "tahmis" es written to his two "gazels" were included. We attracted attention to the fact that he was one who led lecalization in sur history of literature.

Thus both Mezâkî himself and his divan were not allowed to be forgotten and gained upon our literary world.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tez Özetleri 1990-1998, Konya, 1999. İSAM-DN:75074

cilt: I

Türk Dili ve Edebiyatı Araştırma Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Doktora Tezi

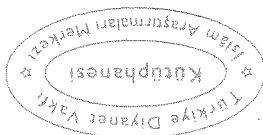
69

26 Ağustos 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Prilozi, vol. 62, 2013 Sarajevo, p. 141-163

D183

UDK: 821.163.4(=163.43*)-1 Mezaki S.

Mezaki sel. sf. 133362

LEJLA GAZIĆ
(Sarajevo)

IZBOR GAZELA IZ *DIVANA* SULEJMANA MEZAKIJE
Gazeli sa rimom na elif

Ključne riječi: divanska književnost Bošnjaka, 17. stoljeće, Sulejman Mezaki, gazeli.

Sulejman Mezaki, bošnjački pjesnik iz 17. stoljeća, jedan je od istaknutijih predstavnika tzv. klasičnog perioda divanske književnosti u Bosni i Hercegovini koji obuhvata razvoj ove književnosti u 16. i 17. stoljeću.

Rođen je u Čajniču u istočnoj Bosni, najvjerovatnije početkom 17. stoljeća jer u izvorima nema podataka o godini njegova rođenja. Isto tako, u dostupnoj literaturi nema podataka o njegovom porodičnom porijeklu, čak se nigdje ne navodi ni ime njegovog oca. U izvorima se spominje da je bio rođak Ejub-paše, jednog od egipatskih namjesnika.

Osnovno obrazovanje Mezaki je stekao u rodnom Čajniču, a zatim je otišao u Istanbul, gdje je stupio na sultanski dvor i stekao obrazovanje u raznim naukama i u književnosti. Bio je sekretar kod više paša, a sa velikim vezirom Ahmed-pašom Čuprilićem kao dvorski pjesnik odlazio je u ratove, opjevavao njegove vojne pohode i posvetio brojne hronograme i kaside njegovim ratovanjima i osvajanjima. Umro je 1087/1676. godine i ukopan u mevlevijskoj tekiji na Galati.

Vrijeme u kojem živi i stvara Sulejman Mezaki je doba u kojem se među divanskim pjesnicima susreće još nekoliko Bošnjaka koji su ostavili vidnog traga u poeziji na osmanskom turskom jeziku.¹ O Mezakijinoj popularnosti u pjesničkim krugovima njegovog vremena svjedoče i

¹ Hasan Kaimi (umro 1680.), Abdulkerim Sami'i (umro 1684.), Zekerija Sukkeri (umro 1686.), Mustafa Zari Užičanin (umro 1687.), Ali-beg Vusleti Pašić (umro 1688.), Ebu Bekr Zikri Užičanin (umro 1688.), Abdullah Faiz, sin spomenutog Abdulkerima Sami'ije (umro 1689.), Ahmed Rušdi Mostarac – Sahhaf (umro 1699.-1700.), Abdullah Mahir Bošnjak (umro 1710.), Sabit Užičanin (umro 1712.).